

KULTŪRAS PIEMINEKĻU AIZSARDZĪBAS SISTĒMAS PĀRMAIŅAS LATVIJĀ

Juris Dambis

Dr. Arch.

Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes vadītājs

22.03.2019.

PĀRMAIŅAS KULTŪRAS MANTOJUMA AIZSARDZĪBĀ:

Laikam ejot kultūras mantojums
kļūst arvien plašāks un daudzveidīgāks,
metodes tā saglabāšanai radošākas,
atjaunošanā iesaistīto nozaru un speciālistu
skaits ievērojami lielāks,

Par vērtību saglabāšanas galveno mērķi arvien
skaidrāk tiek uzsvērtā cilvēka dzīves kvalitāte,
arvien mazāku lomu ieņem nemainīgi kanoni
un vairs neeksistē
vienas absolūtās patiesības princips!

KULTŪRAS MANTOJUMA JĒDZIENS:

Kultūras mantojums sastāv no uzkrātu resursu kopuma, kas saņemti mantojumā no pagātnes un kas, neatkarīgi no piederības, indivīdu un sabiedrības uztverē tiek uzskatīti par vērtību, pārlicētbas, zināšanu, tradīciju atspoguļotājiem un paudējiem. Tas ietver arī vidi, kas izveidojusies cilvēku un vietu mijiedarbībā laikiem ejot.

/No Eiropas Padomes vispārējās konvencijas „Kultūras mantojuma vērtība sabiedrībai” 27.10.2005./

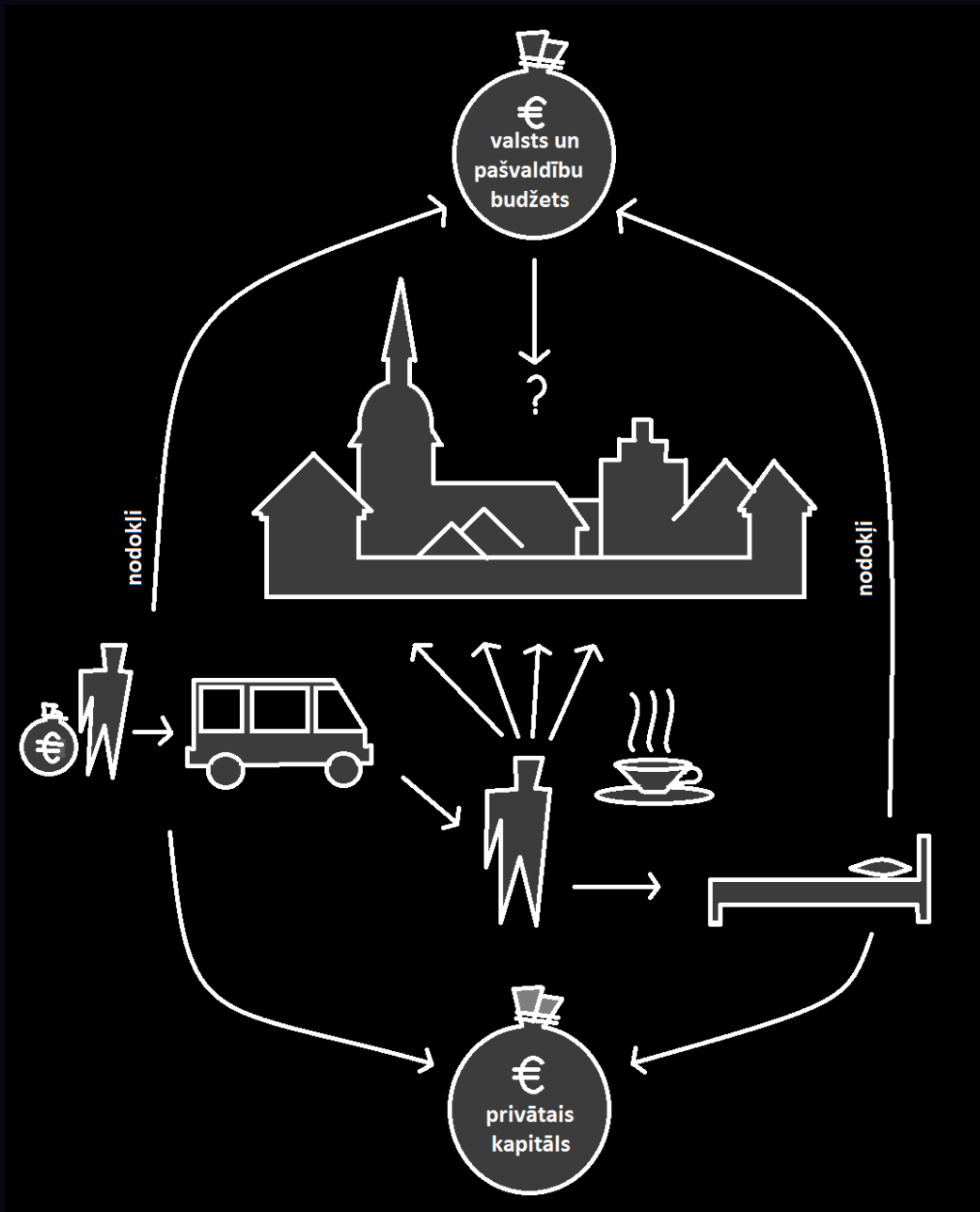
KULTŪRAS MANTOJUMA AIZSARDZĪBA:

visas pūles,
kas virzītas uz to,
lai izprastu kultūras mantojumu, izzinātu tā
vēsturi un nozīmi, nodrošinātu tā materiālo
aizsardzību un atbilstoši prasībām
tā popularizēšanu,
restaurāciju
un
pastiprinātu
nozīmes apzināšanu

RĪGAS HARTA PAR AUTENTISKUMU /RĪGA, 2000./

KULTŪRAS MANTOJUMS RADA EKONOMISKU VĒRTĪBU

KULTŪRAS MANTOJUMS IR NOZĪMĪGS FAKTORS CILVĒKA DZĪVES KVALITĀTES VEIDOŠANĀ!

Cilvēka dzīves kvalitāte jēdziena plašākā izpratnē ir apstākļu kopums, kas pretēji elementārai eksistencei, nodrošina indivīda kā cilvēciskas būtnes personības attīstību laikā un telpā, ietverot brīvību, identitāti, kultūru, radošumu, zināšanas, vides ekoloģiskos, funkcionālos un estētiskos aspektus, drošību, kā arī materiālo labklājību.

NKMP DARBĪBAS MISIJA UN ATTĪSTĪBAS MĒRĶIS

MISIJA:

Saglabāt kultūras mantojumu kā cilvēka dzīves kvalitātes nozīmīgu faktoru – apzināt, aizsargāt un iekļaut mūsdienu dzīves apritē materiālo kultūras mantojumu, veicināt sabiedrībā kultūrvēsturisku vērtību izpratni.

MĒRĶIS:

Veidot un attīstīt sabiedrībai ērtu, profesionālu kultūras mantojuma aizsardzības valsts institūciju, kas saskaņā ar starptautiski atzītiem principiem palīdz kultūras pieminekļu saimniekiem un lietotājiem kvalitatīvā vērtību saglabāšanā, kā arī aktīvi iestājas pret kultūrvēsturisko vērtību degradējošām aktivitātēm.

NKMP GALVENĀS FUNKCIJAS:

1. Kultūras mantojuma saglabāšanas politikas aktualizēšana, nozares popularizācija un starptautiskās sadarbības nodrošināšana.
2. Materiālā kultūras mantojuma apzināšana, valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu uzskaites nodrošināšana.
3. No kultūras pieminekļu statusa izrietošo ierobežojumu un norādījumu izdošana, konsultāciju sniegšana.

NKMP GALVENĀS FUNKCIJAS:

4. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu pārveidojumu pieļaujamības analīze un izvērtēšana, konsultācijas, saskaņojumu un atļauju izdošana.
5. Kultūras mantojuma izpētes un pieminekļu glābšanas pasākumu finansēšana, atbilstoši valsts budžeta iespējām.
6. Mākslas un antikvāro priekšmetu izvešanas kontrole uz ārvalstīm.

VALSTS AIZSARGĀJAMIE KULTŪRAS PIEMINEKĻI LATVIJĀ

KULTŪRAS PIEMINEKĻU SKAITS – 8984

NO TIEM ARHEOLOĢIJA - 2523 -28,08% /vietējā noz. 1014/

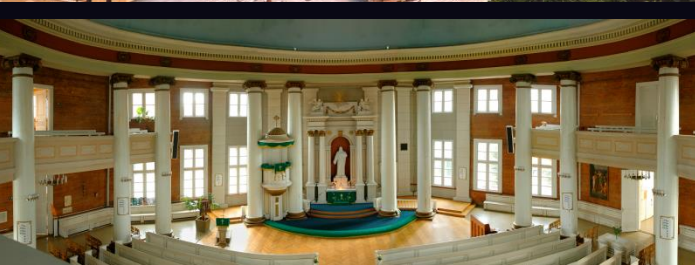

VALSTS AIZSARGĀJAMIE KULTŪRAS PIEMINEKĻI LATVIJĀ

KULTŪRAS PIEMINEKĻU SKAITS – 8984

NO TIEM ARHITEKTŪRA – 3497 -38,92% /vietējā noz. 2180/

VALSTS AIZSARGĀJAMIE KULTŪRAS PIEMINEKĻI LATVIJĀ

KULTŪRAS PIEMINEKĻU SKAITS – 8984

NO TIEM PILSĒTBŪVNICĪBA - 46 -0,51% /vietējā noz. 6/

VALSTS AIZSARGĀJAMIE KULTŪRAS PIEMINEKĻI LATVIJĀ

KULTŪRAS PIEMINEKĻU SKAITS – 8984

NO TIEM MĀKSLA

- **2745** -30,55% /vietējā noz. 369/

VALSTS AIZSARGĀJAMIE KULTŪRAS PIEMINEKĻI LATVIJĀ

KULTŪRAS PIEMINEKĻU SKAITS – 8984

NO TIEM VĒSTURE - 146 -1,63% /vietējā noz. 13/

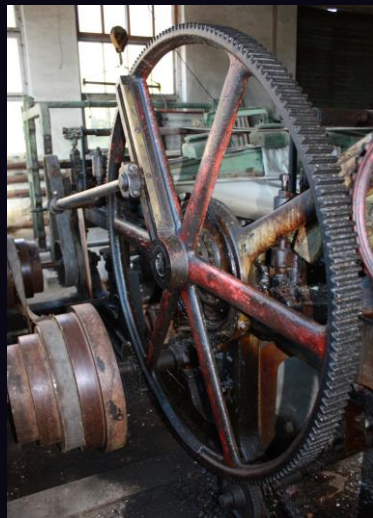

VALSTS AIZSARGĀJAMIE KULTŪRAS PIEMINEKĻI LATVIJĀ

KULTŪRAS PIEMINEKĻU SKAITS – 8984

NO TIEM TEHNIKAS VĒSTURE – 27 -0,30% /vietējā noz. 6/

KULTŪRAS PIEMINEKĻU SARAKSTU VĒSTURE

1. Pieminekļu valdes saraksti **1924.- 1943.g.** 2434 objekti (**vienots katru gadu papildināts saraksts**)
2. Vissavienības nozīmes arhitektūras pieminekļu saraksts, PSRS Arhitektūras lietu komiteja **1945.g.** (7 Latvijas objekti)
3. Vissavienības nozīmes arhitektūras pieminekļu saraksts, PSRS Arhitektūras lietu komiteja **1947.g.** (10 Latvijas objekti)
4. Latvijas PSR Valsts aizsargājamo arhitektūras pieminekļu saraksts, Latvijas PSR Ministru Padome **1952.g.** (343 objekti)
5. Latvijas PSR Republikāniskās nozīmes vēstures, arheoloģisko un mākslas pieminekļu saraksts, Latvijas PSR Ministru Padome **1954.g.**
6. Kultūras pieminekļu saraksts Latvijas PSR teritorijā, Latvijas PSR Ministru Padome **1959.g.**
7. Latvijas PSR Kultūras pieminekļu saraksts, Latvijas PSR Ministru Padome **1967.g.** 3229 objekti (papildus arī vietējās nozīmes kultūras pieminekļu saraksti)

KULTŪRAS PIEMINEKĻU SARAKSTU VĒSTURE

8. Vissavienības nozīmes kultūras pieminekļu saraksts, PSRS Kultūras ministrija **1969.g.** (no 1320 objektiem 28 Latvijas pieminekļi)
9. Latvijas PSR Vēstures un kultūras pieminekļu saraksts, Latvijas PSR Ministru Padome **1983.g.** 4571 objekts (papildus arī vietējās nozīmes kultūras pieminekļu saraksti)
10. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts, Latvijas Republikas kultūras ministrija **1993.- 2019.g.** 8984 objekti, valsts nozīme 5396, vietējā nozīme 3588, kustāmi 1632 objekti (**vienots regulāri papildināts saraksts**)
11. UNESCO Pasaules kultūras un dabas mantojuma saraksts, UNESCO Pasaules mantojuma komiteja **1976.- 2019.g.** (**vienots regulāri papildināts saraksts**, 167 valstīs 1092 objekti, 845 kultūras, 209 dabas objekti. Latvija pārstāvēta ar 2 objektiem)
12. Eiropas kultūras mantojuma zīme, Eiropas Komisija (veido Eiropas nozīmes sarakstu, Latvija sākotnējā iniciatīvā bija pārstāvēta ar Rīgas vēsturiskā centra siluetu, Rundāles pili un Kuldīgas vēsturisko centru)

HISTORIC
CENTRE OF
RIGA HAS BEEN
INSCRIBED UPON THE
WORLD HERITAGE
LIST. INSCRIPTION ON
THIS LIST CONFIRMS
THE EXCEPTIONAL
UNIVERSAL VALUE OF
THIS CULTURAL SITE
WHICH DESERVES
PROTECTION FOR
THE BENEFIT
OF ALL
HUMANITY.

RĪGAS
VĒSTURISKAIS
CENTRS IR
IEKĻAUTS PASAULES
KULTŪRAS UN DABAS
MANTOJUMA SARAKSTĀ.
TAS LIECINA PAR ŠĪS
VIETAS ĀRKĀRTĒJO
UN UNIVERSĀLO
KULTŪRAS VĒRTĪBU,
KURAS AIZSARDZĪBI
NEPIECIEŠAMA
VISAS
GILVĒGES
LABĀ.

AIZSARGĀJAMO KULTŪRAS PIEMINEKĻU SARAKSTI

SVARĪGĀKAIS:

1. Pēctecība, skaidra un precīza informācija,
2. pietiekoši apzināta un definēta kultūrvēsturiska vērtība,
3. garantijas saglabāšanas iespējām,
4. noteikts apgrūtinājums- kontrolētai, uz saglabāšanu vērstai objekta lietošanai.

PROBLĒMAS:

1. Vispārēja īpašumtiesību sakārtošanas procesa rezultātā nemitīgi adresu un īpašumtiesību precizējumi,
2. Ierobežots un nepietiekoši precīzs kartogrāfiskais materiāls,
3. Ievērojams precizējamās informācijas apjoms, bet nepietiekošs finansējums,
4. nepieciešams papildus plašs vērtību apzināšanas un izpētes apjoms.

IZMAIŅAS LIKUMĀ PAR KULTŪRAS PIEMINEKĻU AIZSARDZĪBU:

Valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi

2 gadu laikā sadarbībā ar pašvaldībām tiks pārvērtēti un pārkārtoti spēkā esošie saraksti.

1. Valsts nozīme /uzrauga valsts/
2. Reģionālā nozīme /uzraudzīs valsts/
3. Vietējā nozīme /uzraudzīs pašvaldības/

AIZSARGĀJAMO KULTŪRAS PIEMINEKĻU SARAKSTI

PAMATINFORMĀCIJA REĢISTRĀ /izmaiņas/:

1. Valsts aizsardzības numurs
2. Vērtības grupa
3. Veids /tipoloģiskā grupa/
4. Nosaukums
5. Atrašanās vieta /adrese, grafiska robeža/
6. Pieminekļa /notikuma/ datējums
7. Īpašuma forma /valsts, pašvaldība, fiziska vai juridiska persona/
8. Īpašās saglabājamās vērtības
9. Publiskā pieejamība
10. Lēmums
11. Atzīme –atsevišķs vai komplekss nekustams, atsevišķs vai komplekss kustams piemineklis

SISTĒMAS DARBĪBA

Tiek atklāts objekts, kuru iespējams būtu vēlams iekļaut valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā

NKMP apseko objektu, sagatavo uzskaites dokumentāciju un lemj par objekta atbilstību valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu statusam

Pozitīva lēmuma gadījumā NKMP informē objekta īpašnieku un ja viņam nav iebildumu, nosūta ierosinājumu kultūras ministrijai

Kultūras ministrija pārbauda priekšlikumu un Kultūras ministrs pieņem lēmumu par objekta iekļaušanu valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā

Kultūras ministrija publicē lēmumu Latvijas Vēstnesī un NKMP izdara ierakstu Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu reģistrā

KULTŪRAS PIEMINEKĻA SAGLABĀTĪBAS STĀVOKLI RAKSTUROJOŠI RĀDĪTĀJI

1. AUTENTISKUMA SAGLABĀTĪBAS PAKĀPE /ĪPAŠI ORĢINĀLSUBSTANCES APJOMS, KVALITĀTE/
2. TEHNISKAIS STĀVOKLIS, IESPĒJAMIE DRAUDI
3. OBJEKTA VĒRTĪBAI ATBILSTOŠS LIETOJUMS /FUNKCIJA/
4. OBJEKTA IKDIENAS KOPŠANA /SAKOPTĪBA/
5. VĒSTURISKĀ PATINA
6. VEIKTO PĀRVEIDOJUMU ATBILSTĪBA KULTŪRAS MANTOJUMA MŪSDIENU SAGLABĀŠANAS FILOZOFIJAI, ZINĀTNISKA IZPĒTE, KVALITĀTĪVA PROFESIONĀLA KONSERVĀCIJA UN RESTAURĀCIJA, JAUNI KVALITĀTĪVI UZSLĀŅOJUMI, KAS RADA PIEVIENOTU VĒRTĪBU
7. KOPĒJAIS VIZUĀLAIS TĒLS

OBJEKTA SAGLABĀTĪBAS STĀVOKĻA VĒRTĒJUMS:
LABS, APMIERINOŠS, NEAPMIERINOŠS /SLIKTS/, AVĀRIJAS, PILNĪGI
VAI DAĻĒJI GĀJIS BOJĀ

KULTŪRAS MANTOJUMS IR TRAUŠLS UN APDRAUDĒTS !

KULTŪRAS MANTOJUMU APDRAUD ATTIEKSME !

KULTŪRAS MANTOJUMA PROFESIONĀLA APZINĀŠANA,
IZPĒTE UN DOKUMENTĒŠANA
IR KULTŪRAS PIEMINEKĻU AIZSARDZĪBAS DARBA PAMATS

Kvalitatīvu lēmumu pieņemšanai nepieciešamas konsultācijas un diskusijas!

KULTŪRAS MANTOJUMA SAGLABĀŠANĀ NEPIECIEŠAMA PROFESIONĀLA UN KVALITĀTĪVA RESTAURĀCIJA

KULTŪRAS MANTOJUMA SAGLABĀŠANĀ NEPIECIEŠAMA PROFESIONĀLA UN KVALITĀTĪVA RESTAURĀCIJA

UNESCO pievērš īpašu uzmanību autentiskuma un integritātes nosacījumiem. UNESCO vadlīniju 80. un 81. punktā teikts:

“Spriedumi par kultūras mantojumam piedēvēto vērtību, kā arī attiecīgo informācijas avotu ticamību var atšķirties atkarībā no kultūras un pat vienā un tajā pašā kultūrā...”

“Atkarībā no kultūras mantojuma tipa un ar to saistītās kultūras, var uzskatīt, ka vietas atbilst autentiskuma nosacījumiem, ja to kultūras vērtību patiesi un ticami izsaka dažādas pazīmes, tostarp

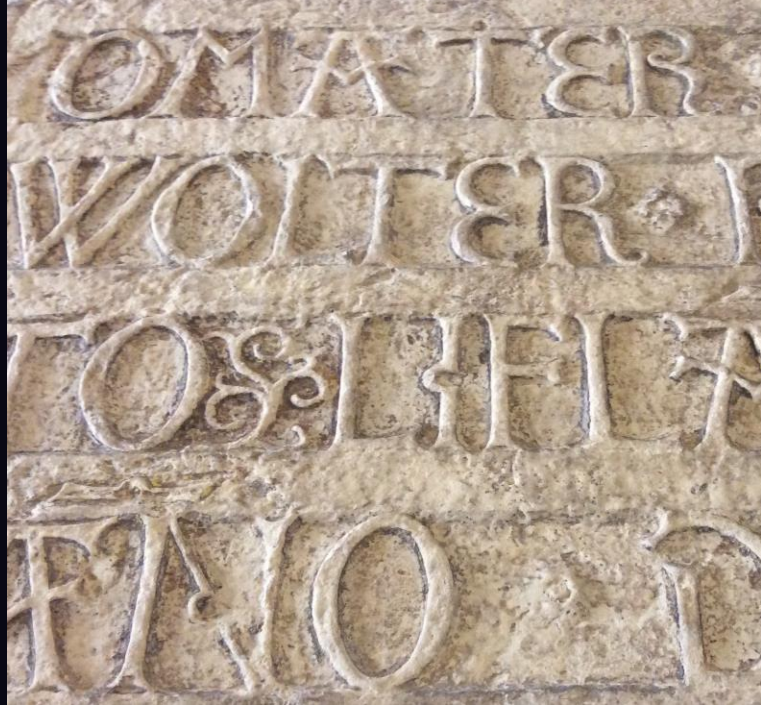
forma un konstrukcija; materiāli un viela; lietojums un funkcija; tradīcijas un paņēmieni; atrašanās vieta un apkārtnē; raksturs un „noskaņa”.

AUTENTISKUMS UNESCO VADLĪNIJĀS

KULTŪRAS MANTOJUMA AIZSARDZĪBĀ SVARĪGI SAGLABĀT AUTENTISKUMU UN KULTŪRVĒSTURISKO VĒRTĪBU RADĪTO NOSKAŅU

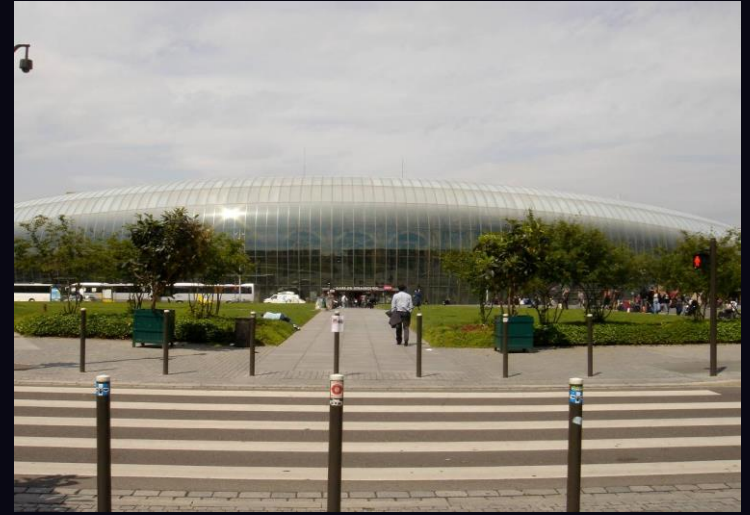

KULTŪRAS MANTOJUMA ATJAUNOŠANĀ KATRAI DETAĻAI
IR IZŠĶIROŠA NOZĪME VIETAS TĒLA UN ĪPAŠĀS NOSKAŅAS
RADĪŠANĀ!

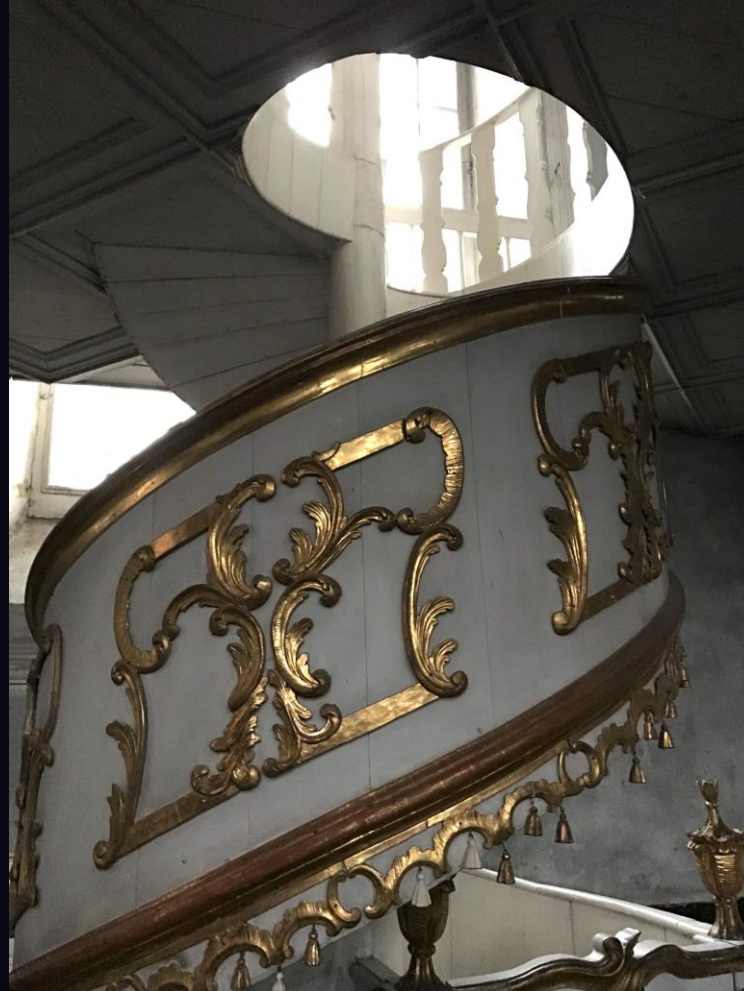

KULTŪRAS MANTOJUMA VIETAS NAV SASTINGUŠAS, SVARĪGA IR ATTĪSTĪBAS KVALITĀTE!

PALDIES PAR UZMANĪBU!

KULTŪRAS PIEMINEKĻU AIZSARDZĪBAS SISTĒMA LATVIJĀ

Juris Dambis
Dr.Arch.
22.03.2019.